

YANGI TAHRIRDAGI KONSTITUTSIYAMIZ KELAJAKDA TA'LIM JARAYONINING KAFOLATI

Ortiqova Zebiniso Ruslan qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Pedagogika fakulteti Surdutarjimonlik

yo'nalishi 1-bosqich talabasi

***Annotatsiya:** mazkur maqolada yangi tahrirdagi Konstitutsiyada belgilgan ta'lim sohasiga oid normalar tahlil qilingan hamda ushbu normalar ahamiyati yoritilgan.*

***Kalit so'zlar:** ta'lim, ta'lim shakli, davlat granti, bepul ta'lim, ta'lim jarayoni, oliy ta'lim tashkilotlari, kasbiy ko'nikma.*

Yurtimizda 2023-yil 30-aprel kuni o'tkazilgan referendumda yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi ishtirok etgan fuqarolarning 90,21 foizi tomonidan yoqlab ovoz berish orqali qabul qilinganligi unda xalqimizning Yangi O'zbekistonni barpo etish bo'yicha orzu-umidlari va intilishlari o'z aksini topganligidan dalolat beradi. Yangi tahrirdagi Konstitutsiya Yangi O'zbekiston strategiyasini amalga oshirishning siyosiy huquqiy asoslarini yaratib, milliy davlatchilik taraqqiyotining tarixiy muhim bosqichida davlat va jamiyatni yanada rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini belgilab berdi.

Referendum ko'p millatli buyuk xalqimizning birdamligi va hamjihatligi, suveren, demokratik, huquqiy, ijtimoiy va dunyoviy davlat qurishga qat'iy qaror qilganligining ishonchli ifodasi bo'ldi .

Hammamizga ma'lumki, Konstitutsiyamizda jami moddalar soni amaldagi 128 tadan 155 taga, bundan tashqari qat'iy belgilangan normalar soni 275 tadan 434 taga oshdi. Ya'ni, asosiy qonunimiz matni qariyb 65 foizga ortdi va normalar yangilandi va mustahkamlandi.

Konstitutsiyada barcha sohalarga oid asosiy normalar takomillashtirildi, jumladan kambag'allikni qisqartirish, bandlikni ta'minlash, ishsizlikdan himoya qilish, sog'liqni saqlash, ijtimoiy ta'minot sohasiga bir qator yangi normalarda davlat tomonidan majburiyatlar olishi belgilanmoqda.

Umuman davlatning ijtimoiy sohadagi majburiyatlari va mas'uliyati ko'paytirildi.

Ta'kidlash lozimki, yangi tashkildagi Konstitutsiya orqali ta'lim olish huquqi va imkoniyati kengaytiriladi, o'qituvchilar konstitutsiyaviy maqomga ega bo'ldilar.

Ta'lim-tarbiyaga qaratib kelinayotgan e'tibor va mamlakat taraqqiyotining garovi va kafolati hisoblanadi.

Ta'lim - ta'lim oluvchilarga chuqur nazariy bilim, malakalar va amaliy ko'nikmalar berishga, shuningdek ularning umumta'lim va kasbiy bilim, malaka hamda ko'nikmalarini shakllantirishga, qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan tizimli jarayon hisoblanadi.

Konstitutsiyada ijtimoiy davlatga xos bo'lgan qarashlar va yondashuvlar ta'lim sohasiga oid ko'plab modda va normalarda ham o'z ifodasini topmoqda. Ta'lim va ilm-fanga oid normalar qariyb 2 barobarga oshmoqda.

Konstitutsiyaning 50-moddasida ta'kidlanadiki, har kim ta'lim olish huquqiga ega. Davlat uzluksiz ta'lim tizimi, uning har xil turlari va shakllari, davlat va nodavlat ta'lim tashkilotlari rivojlanishini ta'minlaydi.

Mazkur moddada nodavlat ta'lim muassasalariga ham e'tibor qaratilmoqda. Ya'ni davlat tomonidan nodavlat ta'lim muassasalari uchun ham rivojlanishi kafolatlanmoqda.

Shuningdek, Konstitutsiyada davlat maktabgacha ta'lim va tarbiyani rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratishi va bepul umumiy o'rta ta'lim va boshlang'ich professional ta'lim olishni kafolatlaydi.

Ushbu Konstitutsiyada umumiy o'rta ta'lim majburiy ekanligi, maktabgacha ta'lim va tarbiya, umumiy o'rta ta'lim davlat nazoratida bo'lishi va

ta'lim tashkilotlarida alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim va tarbiya ta'minlanishi ta'kilab o'tilgan.

Shu o'rinda ta'kidlash lozimki, Konstitutsiyada fuqarolarning oliy ta'lim muassasalarida davlat granti hisobidan o'qish huquqi qat'iy belgilab qo'yildi. Bu bilan davlat granti kelgusida ham mavjud bo'lishi qat'iy norma bilan belgilab qo'yilmoqda.

Asosiy qonundayoshlarning bepul boshlang'ich kasb-hunarga o'qitilishi ham belgilanmoqda.

Bu yoshlarni qo'llab quvvatlar va ularning ta'lim jarayoniga javob etishning huquqiy asoslari hisoblanadi.

Ta'kidlash lozimki, nogironligi bor bolajonlarga ham o'z tengdoshlari bilan bir xil ta'lim olishi uchun barcha sharoitlarni yaratish ko'zda tutildi.

Shuning uchun, bunday imkoniyatlar inklyuziv ta'lim sifatida Konstitutsiyaga kiritildi.

Bu shunday nuqsonlarga ega bolalarimizning yakkalanib qolmasligi, jamiyatning to'laqonli a'zosi sifatida shakllanishi va kamol topishi uchun muhim kafolatdir.

Inklyuziv ta'lim alohida ta'lim ehtiyojlari va individual imkoniyatlarning xilma-xilligini hisobga olgan holda barcha ta'lim oluvchilar uchun ta'lim tashkilotlarida ta'lim olishga bo'lgan teng imkoniyatlarni ta'minlashga qaratilgan bo'ladi.

Jismoniy, aqliy, sensor (sezgi) yoki ruhiy nuqsonlari bo'lgan bolalar (shaxslar) uchun ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'lim tashkil etiladi.

Inklyuziv ta'limni tashkil etish tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadi .

Konstitutsiyada belgilanayotgan eng muhim normalardan biri, davlatning o'qituvchilar sha'ni va qadr-qimmatini himoya qilish, ularning ijtimoiy va moddiy farovonligi, kasbiy jihatdan o'sishi to'g'risida g'amxo'rlik qilish majburiyati kuchaytirildi.

Bu qoidalar mamlakatimizdagi barcha o'qituvchilarning professional o'sishi hamda ijtimoiy va moddiy qo'llab-quvvatlanishi ularning jamiyatdagi ijtimoiy maqomi, obro'sini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Oliy ta'lim tashkilotlariga akademik erkinlik, o'zini o'zi boshqarish, tadqiqotlar o'tkazish va o'qitish erkinligi huquqi taqdim etildi.

Konstitutsiyamizga ushbu normaning kiritilishi professor-o'qituvchilar va talabalarning o'quv jarayonidagi mustaqilligini ta'minlashga xizmat qiladi.

XULOSA

Yuqoridagilarga ko'ra ta'kidlash lozimki, mamlakatimiz taraqqiyotini yangi, yuqori bosqichga ko'tarishda ta'lim sohasini ham muhim o'rin tutadi.

Ta'lim va tarbiya masalasi har qanday jamiyat va davlat rivojining pirovard yo'nalishlaridan biri sanaladi. Ta'lim sohasining huquqiy jihatdan Asosiy qonunimizda mustahkamlanishi buning isbotidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 01.05.2023 y., 03/23/837/0241-son) (<https://lex.uz/docs/6445145>)
2. O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi. <https://lex.uz/docs/-142859>.
3. "O'zbekiston Respublikasining Ta'lim to'g'risidagi qonuni. (<https://lex.uz/docs/5013007>)
4. O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi <https://lex.uz/docs/97664>
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 8-maydagi PF-67-son "Yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini amalga oshirish bo'yicha birinchi navbatdagi chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni